

Pierre Menard, un gran personatge homenatjat

JORDI
NOPCA

“¿I si Richer, en la desesperació i la urgència, hagués reconstruït el seu jardí, del tot arruïnats

pels bombardejos, prenent com a exemple el gravat? Això significaria que el Jardí [de Montpeller] s'ha convertit en la reproducció de la seva reproducció. El gravat del 1596 seria l'original, el Jardí del 1622 la còpia. La idea d'aquesta fantàstica inversió de les coses em sedueix. Inscricu encara més el Jardí en l'ordre de la representació. Visiblement, aquest Jardí no podia ser sinó literari”. En aquest paràgraf hi ha una de les claus d'interpretació d'un llibre sigil·lós i magníficent, *Una vida de Pierre Menard*, de Michel Lafon, publicat en francès l'any 2008 i fins a la present edició de Días Contados només en la versió castellana a l'Argentina, traduït amb exquisidesa per César Aira. Lafon s'interessa per un personatge singular que neix d'un conte molt conegut de Jorge Luis Borges, *Pierre Menard, autor del Quijote* (1939): a partir de la narració original, reconstrueix i reinventa el literat francès que va decidir reescriure fil per randa –amb les mateixes paraules– tres capítols de la novel·la de Cervantes. Li dona una vida textual, practicant el mateix moviment que el de Richer a l'hora de refer el Jardí de Montpeller: dona un nou alè a una creació fictícia, que potser mai no va existir.

Especialista en Borges, traductor de Bioy Casares al francès i editor, Michel Lafon imagina la biografia autèntica de Menard, en principi *escrita* per un dels seus pocs amics, Maurice Le-grand. En transcriu converses, recrea la ciutat de Montpeller on va viure –fascinat pel Jardí on passeja– i en recorda les petites aportacions literàries, que haurien inspirat versos de Paul Valéry, haurien ajudat a apuntalar els *Paludes* d'André Gide i, finalment, haurien fascinat un jove Borges. Convertint-lo en personatge de la ficció *Pierre Menard, autor del Quijote*, li hauria usurpat la vida, silenciosa però autèntica. Lafon signa un exercici metaliterari enginyós, tendrament irònic i un punt solemne, que aconsegueix convertir la creació literària de Menard en un literat complex, humil i admirable. ♦♦

UNA VIDA
DE PIERRE
MENARD
MICHEL LAFON
DÍAS CONTADOS
TRADUCCIÓ DE
CÉSAR AIRA
204 PÀG./19 €

LA BIBLIOTECA DE SANT PETERSBURG A LA DÈCADA DELS 20. WIKIMEDIA COMMONS

Una lliçó d'Aleksandr Blok

XENIA
DYAKONOVA

El novel·lista Vsèvolod Ivànov relata que l'hivern de l'any 1920 a les aules de la venerable Casa de les Arts

de Petrograd (actual Sant Petersburg) hi feia tant de fred, que fins i tot la tinta es congelava. Per això Ivànov es descordava l'abric quan començava la primera classe i es posava el tinter sobre la panxa, perquè quan sonés el timbre la tinta estigués descongelada i el professor pogués signar al registre. Un dia, però, les temperatures havien baixat tant que els estudiants van fer campana massivament, i quan Blok va arribar a l'aula només hi havia un estudiant esperant-lo, i aquest era Ivànov. El mestre no es va immutar gens i, tot encetant una conversa amable amb el jove, es va passar

quatre hores parlant-li animadament de Cervantes i d'*El Quixot*. Quan Ivànov, que no se n'avenia, de ser l'únic destinatari d'aquell discurs inspirat, li va allargar el tinter, el poeta va apuntar al registre: “Aleksandr Blok. Literatura europea. Una hora”.

El rus Aleksandr Blok (1880-1921), a més d'haver sigut professor a la Casa de les Arts de Petrograd –una institució docent postrevolucionària– els últims dos anys de la seva vida, és un poeta imprescindible, un dramaturg innovador i “una figura clau del simbolisme”, com diuen tots els manuals. Fins ara els únics llibres de Blok que teníem en català eren *Els dotze i altres poemes*, traduïts per Guillem Nadal, i *La baraca de fira*, les obres teatrals en l'esplèndida versió de Nina Avrova i Joan Casas. Ara tenim *Venjança i altres poemes*, una mostra impor-

VENJANÇAI
ALTRES
POEMES
ALEKSANDR BLOK
ADESIARA
TRADUCCIÓ D'ESTEVE
MIRALLES I RICARD
SAN VICENTE
232 PÀG./20 €

Saltar al buit, sense cap xarxa

SIMONA
ŠKRABEC

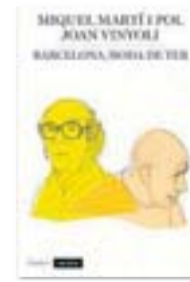
“Que no ens coneguem personalment no vol pas dir, ben mirat, gran cosa”, escriu el maig del 1977 Martí i Pol a

Vinyoli. Un any després, Vinyoli és ingressat per trombosi cerebral i mai més recuperarà la salut del tot. Però Martí i Pol passa de puntetes per aquesta circumstància i simplement escriu, una vegada i una altra, a l'adreça de l'amic sense esperar cap resposta... Envia cinc cartes abans de rebre la primera de Vinyoli. El volum *Barcelona/Roda de Ter* és, de fet, un enfilall de salts al buit semblants a aquesta primera indagació. La complexitat que comparteixen els dos poetes no té res a veure amb l'anecdota de les vides, que transcorren per uns camins perfectament paral·lels. Són còmplices perquè la vida els havia expulsat de la felicitat fàcil i els ha

deixat un sol àmbit on s'ho juguen tot, la poesia.

El pas del temps ha afavorit Vinyoli i segurament no Martí i Pol. El primer va ser negligit durant dècades, però ara despunta com una veu irreplicable. Martí i Pol, en canvi, va tenir el rar do de ser comprès immediatament i ara ens sembla segons com que sobre els seus versos ja ha estat tot dit i que no cal tornar-hi gaire sovint. Aquest recull és una bona prova de la falsedat d'aquesta distinció entre un poeta *profund* i l'altre *només comunicatiu*.

Vinyoli i Martí i Pol dialoguen amb un compromís mutu que fa literalment estremir. En aquestes notes disperses, escrites sense cap regularitat, sense ni tan sols necessitat que l'altre t'escolti a l'instant, batega la capacitat d'entesa entre els que viuen al caire del precipici sense cap xarxa. Per aquestes dues plomes són supèrflues les motivacions quotidianes. Són homes que miren la mort de ca-

BARCELONA/
RODA DE TER
MIQUEL MARTÍ I POL
/ JOAN VINYOLI
EMPÚRIES
168 PÀG./15,50 €

tant de la seva poesia, publicada per Adesiara i traduïda per Esteve Miralles i Ricard San Vicente d'una manera competent i àgil que permet captar l'esperit dels originals. Hi trobem, d'una banda, el Blok líric i espectral de les visions simbolistes, entre les quals destaca *La desconeguda*, una dona misteriosa que té la sensualitat desinhibida d'una prostituta i alhora està envoltada d'una aurèola de bellesa mística a mig camí entre la realitat i l'·lucinatò etílica d'un poeta aficionat a les tavernes. De l'altra, hi surten les peces més rellevants de contingut polític, com ara el tercer capítol del poema èpic *La venjança*, que segons l'autor va sorgir “sota la pressió de l'odi cada cop més gran que sentia per les diverses teories del progrés”, o *Els dotze*, que van representar un cant a la revolució i van fer que alguns amics liberals del poeta li girassin l'esquena, abocant-lo a la soledat i la depressió.

El Blok més cru, absent

Un encert de l'edició són dos annexos que contenen *La missió del poeta*, un discurs que Blok va pronunciar el dia del 84è aniversari de la mort d'Aleksandr Puixkin, i una tria de poemes afectuosos dedicats a Blok pels seus contemporanis. Faltaria, potser, mostrar l'altra cara de la relació entre poetes que Blok ens revela en alguns dels seus poemes més crus i despietats, que no s'han inclòs en aquest recull. Per exemple, *Poetes*, en què retrata amb una sinceritat aclaparadora la vida dels seus companys de gremi (o de destí, com diria ell, convençut que el destí és l'única propietat real del poeta): viuen en un barri sòrdid, se saluden amb un somriure arrogant, es reuneixen per malparlar dels editors i enyorar un passat feliç, ploren d'emoció en veure una flor o un núvol, es juren amistat quan estan borratxos, i després, inevitablement, vomiten. A més, Blok s'inclou en aquest quadre honestament, sense cap mena de coqueteria; i és per això que l'escoltariem de prop les hores que calgués, en lloc d'una sola hora acadèmica. ♦♦

ra. I és immensa la seva grandesa, la necessitat d'escapar d'aquella “tranquil·litat castradora” que tots dos temen amb horror.

Han aconseguit transformar la mort en un simple tràmit inevitable per lluitar, en canvi, amb totes les forces perquè no els atrapi aquella altra mort, la mort que tants altres hem d'admetre en el nostre còmode dia a dia, la mort per l'abandonament dels projectes, la mort per la desil·lusió. Ells dos mai no han sigut vençuts en les batalles de poca volada. La sàvia rutina guanyada a pols pel poeta de Roda de Ter xoca contra el sospir de Vinyoli (“No m'he sabut organitzar gens bé la vida”). Tots els excessos, les nits en blanc, les inquietuds i les obsessions d'un es converteixen en la vida de l'altre en un equilibri aparentment dòcil. La poesia, altra vegada, demostra aquí la capacitat d'unir els contraris i obrir l'espai on es pot ser amic inseparable d'algú que pràcticament no has vist mai. ♦♦